

Sapropela izmantošanas iespējas

AGRIS LĀCIS,
Valsts ģeoloģijas dienests,
Eksporta ielā 5, Rīga, LV-1010, agris@vgd.gov.lv

Sapropela atradņu izvietojums

Ezeru sapropela atradnes Latvijas teritorijā ir izvietotas nevienmērīgi. Lielākais sapropela atradņu skaits ir augstieņu rajonos (sevišķi Latgales augstienē). Augstieņu teritorijā vairums ir nelielu ezeru, bet lielākie ezeri galvenokārt izveidojušies zemienēs. Visvairāk ezeru ir Krāslavas, Rēzeknes, Daugavpils, Madonas un Ludzas rajonos.

Atkarībā no pieprasītā sapropela kvalitātes un apjoma, no lielā atradņu klāsta ir iespējams izvēlēties atradnes, kuras būtu izvietotas izdevīgi attiecībā pret transporta ceļiem, tādējādi nodrošinot transportēšanas izmaksu samazināšanos.

Izvērtējot sapropela atradņu un to krājumu apjomu attiecībā pret Latvijas ostām, jāsecina, ka nozīmīgākie sapropela krājumi ostu tuvumā ir Rīgas un Limbažu rajonu ezeros. Ventpils un Liepājas tuvumā sapropela atradņu krājumi ir salīdzinoši nelieli. Taču arī šo rajonu atradnēs ir vairāk kā 6 milj.m³ sapropela, ko var izmantot augsnes ielabošanai un mēslošanai.

Sapropela izmantošana augsnes uzlabošanai un mēslojumam

Augsnes uzlabošanai un mēslošanai ar vislielāko efektivitāti var izmantot organogēnās un organogēnās - silikātu klases sapropelus. Varētu rekomendēt izmantot organogēnās klases sapropelus ar pelnainību no 20 līdz 30 %, jo sapropeliem ar mazāku pelnainību ir ievērojami plašākas un nozīmīgākas izmantošanas iespējas, kā lopbarības piedevas, medicīna, kosmētika un tamlīdzīgi. No organogēni silikātu klases sapropeliem varētu ieteikt izmantot sapropelus ar pelnainību no 30 līdz 50 %, jo sapropelus ar augstāku pelnainību nav ekonomiski tālu pārvadāt un tos vēlams izmantot tiešā ieguves vietu tuvumā. Mēslojumam izmantojamo sapropelu apjomi dažādos Latvijas rajonos parādīti kartē. Skābām augsnēm ieteicams izmantot karbonātu klases sapropelus.

Sapropela ieguve Latvijā

Latvijā ir uzkrāta zināma pieredze sapropela ieguvē. Rūpnieciskā sapropela ieguve 80-to gadu beigās notika astoņos ezeros. Sapropeli ieguva gan Latgalē - Krāslavas, Daugavpils un Rēzeknes rajonos, gan Vidzemē - Rīgas un Cēsu rajonos. Ieguvei tika izmantoti zemes sūcēji, kas sapropeli iesūkņēja nosēdbaseinos liekā mitruma novadīšanai. 1990. gadā sapropela ieguve pārsniedza 130 tūkst.t. Iegūtais sapropelis tika izmantots augsnes mēslošanai.

Šobrīd ar sapropela ieguvi nodarbojas tikai A/S Dobeles Spīgu purvā. Sapropela ieguve, salīdzinoši mazā pieprasījuma dēļ, ir stipri samazinājusies.

Izvēloties atradnes sapropela ieguvei nepieciešams veikt ekoloģisko ekspertīzi, lai noteiktu ieguves ietekmi uz apkārtējo vidi.